PERE EL CERIMONIÓS I LES OBRES PÚBLIQUES

Cap monarca de la dinastia comtal barcelonina no va sentir la Catalunya totalitària com Pere III, i si això en l'aspecte polític és el màxim elogi que d'ell podríem fer, aquest es pot estendre a activitats diverses les quals acusen caires de la seva persona que en certs moments, sense un estudi acurat, podrien semblar inexistents.

Polític sagaç, agosarat, impulsiu a voltes, valent i afectat a les idees cavalleresques, sap, encuriosit, llançar-se al camp de l'astrologia i de l'alquímia i caure en la meticulositat de l'escriure en rima, més acusada aquella encara en la mesura i ordre que fa arribar a tots els aspectes de la vida cortisana [1].

La lloança a l'acròpoli atenesa, pervinguda a nosaltres per la lletra que adreçava al seu tresorer [2] l'any 1380, el situa en les avançades de la cultura de la seva època i com un precursor del culte al classicisme que havia de prendre volada amb el Renaixement.

No podia pas entorn seu cercar les deus primiceres que tant l'hagueren pogut influenciar, però, home de gust acurat, no va negligir aquelles ocasions en què demostrés a bastament que el pes i el maneig de les armes i el va-i-ve de la política no li eren obstacle per a poder concentrar la seva atenció en quelcom que, tot i ésser d'ordre utilitari, li permetés, però, palesar un sentiment pregonament artístic.

Vegem, si no, com l'aportació documental ve al nostre adjutori i, detalladament algunes vegades i amb escreix moltes d'altres, acusa en el rei Pere el desig de deixar l'empremta de la seva mà en els detalls que han d'assenyalar com l'ordinació de l'art i la construcció no li era cosa aliena i com traduïa en activitats

[1] Bofarull, *Los Condes de Barcelona Vindicados*, Barcelona 1836, II, p. 271.
[2] Rubió i Lluch, *Los Catalanes en Grecia*, Madrid 1927, p. 133.

els seus pensaments sobre aquestes matèries. Veiem-ho tot seguit:

El 24 de juny de 1342, estant a Barcelona, ordena al batlle de Girona, Berenguer de Manresa "militi" que per mar trameti "sex columpnas lapideas cum capitellis eisdem necessariis, quamlibet videlicet longitudinis decem palmorum" a València per tal que siguin lliurades al custodi reial, Arnau Bonet [3]. Pocs dies després (primer de juliol) el mateix batlle Berenguer, rep ordre del monarca de trametre encara a València "a o[b]s de la clausura .xj. colones gallonades de .iiij. gallons, de les quals haía cascuna colona de larch .vij. palms de alna real de Valencia, menys de basa, de capitell e de taula" i encara ".iiij. mijes de .viij. palms", així com "a obs de la cambra que's deu fer en lo dit Real, .iiij. colones per les finestres de les quals haia cascuna colona .viij. palms de larch, menys de basa, de capitell e de taula". Apressa el monarca en el seu ordenament el qui ha de fer la tramesa i té cura de recomanar-li que no envii separadament les parts que integren cada columna [4].

Si de Girona feia dur el material bàsic per l'alçat d'una construcció de procedència valenciana, per contra, cercava les rajoles, com notem en la seva lletra a Bernat de Coll "per enpeymentar la cambra del nostre palau de Barcelona", de les quals en deurà fer fabricar ".vj. o .vij. millers" de diversos colors, forma i manera que indicarà Pere ça Costa, obrer del castell reial de Tortosa [5]. Més tard escriu al batlle general de València que dita obra "vach per fretura de rajola", demanant en trameti ".iiij. mil raioles, es assaber, mil blanques e .dccc. morades, e .dccc. blaves e cinccentes verdes, e cincentes grogues" [6] a dit ça Costa, a ops de l'obra del castell de Tor-

[3] *EUC* (=*Estudis Universitaris Catalans*) 13(1928) p. 165: *Més Documents sobre la Cultura Catalana Medieval*, per Josep Rius. — Pere III, en 1345, mana comprar "xvj. colones que hagen cascuna .v. palms de alna de Valencia, ab tot lur apparell de bases e capitells ab flors de lis, e de taules ..." Rubió i Lluch, *Documents per la Història de la Cultura Mig-Eval.* Barcelona 1908, II, p. 75.

[4] *EUC*, 13(1928), p. 166. — En el llibre d'obreria del palau de la reina de Barcelona, consta l'assentament del "preu de dues colones de pedra de Gerona, ab sos capitells, taules, vases e costalers, que'n compri a ops de una finestra forana de nou feta lo pareys del dit palau". ARP (=Arxiu del reial Patrimoni, o bé Arxiu de la Batllia general de Catalunya), M. R. (=Mestre racional). A. 539, f. 265).

[5] Coroleu, *Documents històrics catalans del segle XIV*, Barcelona 1889, p. 23.

[6] Noti's que en total no sumen les quatre mil rajoles indicades.

tosa [7]. En altra lletra datada a Saragossa el 19 de juny de 1381 tramesa a Jaume Landrich, obrer del palau menor barceloní per a l'apariament de la cambra gran nova d'aquest edifici disposa que "sia enrejolada e peymentada" amb rajoles valencianes. Ens abelleix retreure tot seguit que entre les instruccions que dóna per al cas hi ha l'ajustament de l'obra a una determinada coloració, de la qual expressament envia una mostra en un paper inclòs en la mateixa lletra que suara citàvem (doc. núm. 1).

Sigui dit, de passada, que aprofitador del moment, de Saragossa estant, encara escriu al mateix Landrich i li ordena de fer apariar la xemeneia de la mateixa sala, la qual desitja "que sega e haia sustantiu en bons permodols o arquets de pedra de guisa que sia be ferme" (doc. núm. 2).

Un marcat interès pel monestir pobletà [8] i en especial per la seva "libreria" deixen entreveure les instruccions que dóna per a la construcció d'aquesta, de les quals, encara que publicades ja [9], ens plau fer esment i fraccionària transcripció pel que puguin aportar de característic del rei Pere a aquest treball.

Desitja el monarca "que la libraria" sigui "acabada de volta de pedra picada" a honor de Déu, d'ell mateix i a decoració del monestir i additaments que l'han de completar "vers la claustra" el "timbre" reial i "ab bones letres e grosses" esculpida la llegenda: AQUESTA ÉS LA LIBRARIA DEL REI PERE III, a diferència dels altres reis qui dugueren el seu mateix nom.

Sota la volta, per la construcció de la qual vetllava, venia a manar que hi fossin agençament "bells banchs ab senyals reyals".

Notem la seva relació amb l'imaginaire "mestre Aloy" [10]

[7] COROLEU, ob. cit., p. 23. A Pere ça Costa, el 1368, el monarca el comissionà per a tenir cura de les obres faedores al castell reial de Tarragona (ACA, Reg. 1216, f. 62) i, poc temps després, l'apressà per a l'acabament de les mateixes obres (Reg. 1222, f. 73).

[8] En temps de l'abat Guillem d'Agulló hi féu fer moltes obres (DOMÈNEC MUNTANER, *Història i Arquitectura del Monestir de Poblet*, Barcelona 1925, p. 238).

[9] COROLEU, ob. cit., p. 33. — RUBIÓ I LLUCH, *Documents*, I, p. 303.

[10] "Mestre Aloy, Jaume Cascalls, Bartomeu Robió, Jordi de Déu i Dalmau Balcells són els mestres retaulers catalans que omplen la segona meitat del segle XIV" (DURAN I SANPERE, *Monumenta Cataloniæ, Els retaules de Pedra*, Barcelona 1932, I, p. 51). — Pere III encarrega a Mestre Aloi, la construcció de la seva tomba al monestir de Poblet (RUBIÓ I LLUCH, ob. cit., II, p. 60) i la reina Teresa (*EUC*, 13(1928) p. 143, d. XVI).

al qual encarrega, l'any 1368, el trasllat d'unes "imatges de pedra" des de Girona a Sant Feliu i d'aquest lloc a Barcelona (doc. núm. 3); amb mestre Jordi [11] del mateix ofici, esclau que fou de "Joan (sic) de Cascays" [12] el qual reclamava als paers de Cervera per tal que fos emprat el seu cisell en la construcció a Poblet de diverses sepultures de familiars reials [13].

Fita la seva atenció en les obres del castell de Lleida i en especial en les de la capella, la tribuna de la qual sembla tenir la preferència seva, fins a preocupar-se directament del treball de fusteria. Escriu amb aquest motiu a Berenguer Marqués i Llop de Sos i demana detall de mides que seran preses "ab un fil d'empalomar encerat" i dóna consells per a la bona fi de la tasca (doc. núm. 4).

Quan es neguiteja perquè aquesta es retarda, dóna pressa al seu cambrer Joan de Samangos per al forniment de la fusta necessària (doc. núm. 5) [14].

Tast de l'activitat reial és el que portem fins ara exposat, però la nostra exposició molt més s'allargaria si duguéssim a aquestes pàgines tot el que pot donar una investigació acurada.

A més, l'esmentat rei manà als batlles i veguer (1340) que facilitin el transport de pedres d'alabastre, que Mestre Aloi necessita per al palau reial de Barcelona (Ibidem, p. 158). L'any 1342, dit Mestre Aloi, començà a esculpir dinou estàtues d'alabastre, onze dels primers comtes de Barcelona i vuit dels darrers comtes-reis d'Aragó (CARRERAS CANDI, *Geografia General de Catalunya. Ciutat de Barcelona*, p. 147. RUBIÓ I LLUCH, ob. cit., I, p. 124), i el 1350 es reclamaren dites estàtues que Mestre Aloi féu a Girona (Ibidem, p. 153).

[11] "Jordi de Déu, havia estat esclau de mestre Cascalls. Grec de nació, segons sembla, dugué durant l'esclavatge el nom de Jordi de Déu. Mudat el seu nom pel de Jordi Johan, tal vegada amb motiu de l'alliberament, formà companyia amb altres artistes i emprengué obres pel seu compte" (DURAN I SANPERE, ob. cit., I, 51).

[12] Deu ésser Jaume Cascalls, (DURAN I SANPERE, ob. cit., I, p. 41). El 1377, el rei Pere manava a "Mestre Jasme Cascays" que amb el seu esclau deixessin d'obrar a la Seu de Tarragona per a anar a acabar els oratoris del monestir de Poblet (ACA, Reg. 1260, f. 33).

[13] RUBIÓ I LLUCH, II, p. 203. — *EUC*, 15(1930) p. 28, doc. IV i VII: *Nouveaux documents sur la culture catalane au Moyen Age*, per JEANNE VIELLIARD.

[14] El rei ordena, el 1336, que es doni una casa al castell reial de Lleida a Simó de Navers, mestre d'obres per a posar-hi les eines necessàries per obrar en aquell castell (*EUC*, 13(1928) p. 143). El 1341, per manament reial, es disposa que el batlle de Lleida lliuri cada any mil sous per a les obres del castell reial de la dita ciutat (Ibidem, p, 159). Per a decoració de la capella d'aquest castell, Ferrer Bassa, hi pintà uns retaules (RUBIÓ I LLUCH, I, p. 139) i el 1356 es féu pagament al pintor barceloní, Ramon des Torrent, per l'obra d'un guardapols pel retaule de la dita capella (Ibidem, p. 178).

Contentem-nos ara, però, amb un detall del que ha vingut a les nostres mans i sense caure en la minuciositat expositiva, díguem que entre les obres de més envergadura de les quals ens ha estat possible haver notícia, així com de la intervenció del nostre monarca en elles, considerem dignes de menció les que segueixen:

Castell de Caller, a Sardenya [15], el de Castellfavid, a València [16]; el de Tortosa, ja esmentat [17]; el de la Garriga [18]; el de Perpinyà amb l'obra del rellotge i del seny que li corresponia [19], obres pictòriques [20] i jardins [21]; les de la casa reial de Valldaura [22], les del rec de "Thoir" [23], i les de la cadena de Porto Pi [24].

[15] ARP, M.R. 2418, 2419; Obreria del castell de Caller (1355, Berenguer Roig; 1376, Miquel ça Rovira). Pere III ordenà la construcció al seu palau reial del castell de Caller, del seu arxiu i escrivania amb volta de pedra (RUBIÓ I LLUCH, II, p. 129). — El monarca, en nomenar administrador del Cap de Caller de l'illa de Sardenya, disposa que siguin continuades les obres del dit castell (ACA, Reg. 1292, f. 91).

[16] ARP, M. R. 2420: Obreria de Castellfavid (1349-52, Joan Pérez del Portero).

[17] Ibidem, 2437, 2438: Obreria del castell de Tortosa (1363-65, 1369-70, Pere ça Costa). El 1378 el rei autoritza dit ça Costa per fer tallar tota la fusta, que es necessités per a l'obra del susdit castell, en el bosc entre la "ciutat de Tortosa e l'espital de Sent Johan de Jherusalem" i mana que li siguin donats "sis caeros amb tots sos apperellaments d'aquells que son en lo castell de Morvedre" (ACA, Reg. 122, f. 15).

[18] Pere III escriu a Berenguer Simon que "Madona Ffortiana ha mester alguna fusta a obs del seu castell de la Garriga", manant que en compri de "la pus bella que trobar se puixe" (ACA, Reg. 1284, f. 21).

[19] ARP, M. R. 2434, 2436, Obr. del castell de Perpinyà (1346-47, 1367-71, G. Amarill obrer). Per lletra reial datada a 10 d'agost de 1381, adreçada a Guillem Amarill, obrer de Perpinyà, se li manà reformar el cloquer de la capella reial del castell de dita ciutat, inclòs el seu corresponent "caragol" (ACA, Reg. 1292, f. 91). L'any 1376 es treballava en la golfa (algorfa) del dit castell (Reg. 1258, f. 26). Pere III manava que al prat del mateix castell es plantés "gleva d'erba bona e verda"; que es tallessin, per vells, els olivers del bosc i que s'hi plantessin "alzines sures e roures glaners, e no caçanells" (Reg. 1263, f. 8).

Sobre l'obra del rellotge i del seny de Perpinyà, vegeu: ARP, M. R. 2435: Obreria del rellotge i del seny del castell de Perpinyà (1356, = Ramon Sans). És curiós de consignar la paga feta a un "Mahestre de pera e de calç per eyl e son macip qui començaren de obrar les .ij. fornals majors ont se devia obrar la ferramenta del arelotge" (f. 2).

[20] COROLEU, ob. c., p. 28. El rei manà a Ferrer Bassa que pintés el retaule de la capella del palau reial de Perpinyà (*EUC*, 13(1928)170).

[21] COROLEU, l. c., p. 26.

[22] ARP, M. R., 2414, Obreria de Valldaura (1380-81, Pere dez Vall).

[23] Ibidem, 2449, Núm. 1: Obreria del Rec de "Thoir" (1368-69, B. Amigó). En l'any 1381, era "obrer maior e de guardia del Rec de Thoyr", Arnau Matoses, minucier de la casa del primogènit (ACA, Reg. 816, foli 136 v.º).

[24] ARP, M. R., 2449, núm. 2: Obreria de la cadena de Porto Pi (1354, Bernat Adela).

Murs per a la defensa de Tarragona (doc. núms. 6 i 7), Lleida [25], Sant Celoni [26], Figueres [7]; Drassana i muralles de Tortosa (doc. núm. 8); fortificació del castell i vila de Murvedre (Sagunt) [28], murs del raval de Cervera i clos de Poblet [29].

Pel que fa referència a la nostra ciutat comtal, refereix Bofarull [30] que el govern d'aquest rei guerrer, savi i polític, presenta per a ella una de les èpoques més brillants, en la qual fou embellida amb una quantitat considerable d'obres utilíssimes, arxius, fonts, armeries, ultra aquelles del palau menor [31] i major [32] alludides. Les de les muralles i fossats [33] per a les quals

[25] Coroleu, l. c., p. 16 i 17. També de Girona (ACA, Reg. 1262, f. 5 v° i 102 v.°) i de Saragossa (Reg. 1216, f. 14).

[26] ACA, Reg. 813, f. 168.

[27] Coroleu, l. c., p. 98.

[28] ARP, M. R., 2433: Obreria de la fortificació de la vila i castell de Murvedre (1365. Francesc Vich). Consta una despesa en jornals per la gent "que muntaren fusta a obs del caramancho, que's feye en la torre que'l Rey de Castella feu" (f. 35).

[29] Pels murs del raval de Cervera: ACA, Reg. 1256, f. 34 v.° Per dues lletres reials es concedí llicència a l'abat de Poblet per a murar el circuit del dit monestir, amb facultat de fer contribuir a l'obra els homes indefensos de la seva senyoria, amb la condició de refugiar-se en cas necessari en la nova fortificació (Bofarull, *Doc. inéditos*, núms. 104 i 105, pàgs. 353 i 355). Per més detalls de la dita fortificació, vegi's Domènech, l. c. pàgs. 36 i 257.

[30] Bofarull, *Condes Vindicados*, II, p. 281.

[31] ARP, M. R. A., 539: Obreria del palau de la reina Elionor (1386-73, Hereus de Miquel Palau, qui fou escrivà de ració de la reina). Ibidem, 540. (1377-78, Jaume Landrich).

Aquest palau, l'adquirí Pere III l'any 1370 (Puiggarí, *Garlanda de Joyells*, Barcelona, 1879, p. 154; Carreras Candi, *Geografia*, etc. . . . p. 420).

Per a la custòdia i conservació d'aquest palau, per ordinació reial fou nomenat el mestre d'obres, Guillem Carbonell, en el nomenament del qual consta la reglamentació pròpia d'aquest ofici i el sou que se li assigna (Bofarull, *Documentos*, VI, núm. 102, p. 343).

"Item costarem .vj. tronyelles que foren comprades en Valencia per trossar .M. rajoles de diverses colos, que la aljama dels jueus de Valencia donaren a la Senyora Reyna per a ops del seu palau" (A. 539, f. 213 v°).

"Item costa de portar .j. banch al palau on entretallava en Simon Rocha, fuster, los finestratges del dit oratori" (A. 539, f. 213 v°).

Jornals de "picar los sitis que de manament del Senyor Rey, fiu fer en les .ij. finestres de la sala dels cavalls, e en la finestra de la cambre blancha del Senyor Rey" (A. 539, f. 65 v°).

[32] ARP, M. R., 2409, núm. 1; Obreria del palau major de Barcelona (1359-69, Berenguer de Relat). Ibidem, 2409, núm. 2 (1375, Francesc de Blada). El 1376 el rei demanà al procurador reial de Mallorca pedra "de la pus blancha del tall de Solleri" per a l'obra del seu palau (ACA, Reg. 1260, f. 8).

El 1379, els jueus de Sant Feliu de Guíxols trameteren al rei quatre columnes per als finestrals davanters de la nova sala que construïa en el seu palau de Barcelona (Carreras Candi, *Geografia*, p. 417, núm. 1143; Puiggarí, l. c., p. 78).

[33] Pere III, l'any 1357 (20 agost), concedí privilegi per a establir "imposi-

feia dur la fusta de les riberes del Tordera (doc núms. 9 i 10), les de la catedral, Santa Maria de la Mar, Llotja [34], palau de la Generalitat i Casa del Consell de Cent [35], diverses obres menors [36].

cions" sobre "mercemoniis et victualibus" (Arx. Hist. Ciutat, Diversorum Secundus, f. 79). L'any 1358, s'hi treballava activament (Liber albaranorum venerabilis Jacobi de Guadbes, clavari operis murorum civitatis Barchinone). A 3 de juliol d'aquest any, foren pagades les despeses per "a fer los .ij. trabuchs nous de .j. caxa qui son en la Ribera de la Mar de la ciutat, so es, la .j. denant lo monastir dels Frares Menors, e l'altre, denant la lotge nove de la dita ciutat, los quals foren fets per deffeniment de la Ribera e del vaxells qui estan en la plaja de la dita ciutat per ço que enamichs no'ls puxen dar dampnage" (Manual, 1356-61, f. 67 v°). De l'any 1361 hi ha tres àpoques d'obres de muralles i fossats (Manual, 1356-61, f. 183, 184, 185).

En el privilegi reial (5 setembre 1362) per a la construcció dels murs, consta que cal derruir les cases collindants a aquests "per spatium triginta palmorum ad mensuram cane Barcinone a parte interiori ipsorum murorum, et spatium viginti quinque canarum, a parte exteriori" (Diversorum Sextus, f. 289).

"Dades e messions fetes per raho de la nora qui fo feta a obs de traure la terra del vall de la dita ciutat, així com dius per menut se conte". La construcció d'aquesta durà catorze setmanes. (Llibre de rebudes i dates per la construcció dels murs, 1362-64. f. 366), "per preu de .xiij. carregues de pals les quals aporte del terme de Mogoda a la Ribera de la Mar de la damunt dita ciutat a obs de les palissades qui son stades fetes en al dita Ribera" (Clavaria, 1363-64, f. 118).

[34] El 26 octubre 1357, es féu una liquidació de comptes per l'"obra de la lotge nova qui es començada en la Ribera de la Mar de la dita ciutat" (Manual, 1356-61, f. 44).

[35] BOFARULL, *Condes Vindicados*, II, p. 283.

[36] Els anys 1343-44 es treballava en el castell de la cort del veguer i, en especial, "en la obra de un seny ... en la torra major ... lo qual seny devia tochar tots vespres al seny del ladre, e tota hora que hom vulgues apellar Consell de Cent jurats" (Llibre del Consell, 1243-44, f. 79 v°-80), Es collocà una creu al "Coll de la Salada" i una altra "al Coll de la Creu en lo camí del Lobregat". (Ibidem, f. 66, 81).

Els anys 1350-51, en les conduccions d'aigües a les fonts (Llibre del Consell, 1350-51, f. 1. 27-58). Per l'obra de la font de la plaça de Sant Jaume, fou precís enderrocar la casa d'en Garrofar per construir "lo viver de la aygua de les fonts qui ragen en la dita plassa" (Manual, 1356-61, f. 9). Segons Carreras Candi, l'any 1356 rajaren les primeres fonts que foren la del claustre de la Seu i la de la plaça de Sant Jaume, amb aigües provinents de la serra de Collcerola (*Geografia, Ciutat de Barcelona*, p. 392). L'any 1358 es féu venda a la ciutat de l'alberg de Ramon Morell, notari "a obs del destillador qui's fa en la plassa de Santa Anna" (CARRERAS CANDI, l. c. p. 393). Es treballà en l'"obra de la resclosa qui's fa en la riera de la dita ciutat assats prop del portal de Santa Ana" (Clavaria, 1365-66, f. 159 v°) i amb plena activitat en l'"obra del pont de fust situat en lo flum de Llobregat prop la vila de Sent Boy" (Manual. 1356-61, f. 95, 132, 171); "en aplanar e adobar lo pati denant la pescateria nova de la ciutat, e encare lo pati qui es fora e denant lo portal de la Boqueria e per alscunes altres obres en les carreres de la ciutat" (Llibre del Consell, 1354-59, f. 11); "en fer adobar lo Cami de Coll Blanch e en picar los losats de diversos carrers de la dita ciutat" (Clavaria, vol. 9, any 1370, f. 146). Enderroc de l'alberg d'Antic

Una menció especial mereixen les obres importants fetes a les Drassanes[37] per Pere III, qui, amb privilegis a la ciutat, concòrdia amb els consellers i iniciativa de cobrir-les amb material petri, disposava el menester en consonància a la puixança marítima de Barcelona[38].

És a ell que se li acut, en ésser per finir la meitat de l'entaulament de la construcció (1381), que es deixi un "pati cel" que seria "en mig de la dita Daraçana" (doc. núm. 11) i que més tard (primer de març de 1382) n'assenyali les dimensions en aquesta forma "on com despuys pensants en la plaça que deu romanir en lo mig de la Daraçana, es assaber de la longuesa de la popa de les galeas qui son tirades en l'andana jusana fins

Llorens "qui era al forn dels archs denant lo Portal bisbal per a ferne plassa" (Manual, 1356-61, f. 9); "alsar obrar e reparar la torra del farell de Montjuhich" (Manual, 1356-61, f. 9), i "l'obra del trinquet de la ballesta, prop del monestir de les Menoretes, per ço que les gents de la dita Ciutat s'exercitaren aqui a tirar ab balesta" (Manual, 1356-61, f. 62).

El 1356; empedrat de la plaça de la "Cocorella" i carrer de la "Porta ferriça", a fi d'evitar inundacions en temps de pluges (ACA, Reg. 898, f. 264); obra del pont de pedra que es devia fer a la riera de "Mogoda" (Llibre del Consell, 1354-59, f. 12 v.º); obra del camí a Fraga (Ibidem, f. 14); obra de l'"alembor" que es fa prop del portal de Santa Eulàlia; adob del camí del coll de Finestrelles (Clavaria 1370, f. 165; 169 v.º), i del "camí qui es fora lo Portal Nou" (Clavaria 1371, f. 42 v.º).

[37] ARP, M. R. 2453: Obreria Drassanes Barcelona (1383-84. Bertran Sala). En 1356, pagament a Pere Sanglada, administrador de les Drassanes "Item ne devia convertir e dar als maestres fusters qui tallaven la fusta de olzina al bosch. .I. lib". Item ne devien convertir e dar als maestres qui tallaven l'alber, XX libs. (Ibidem, M. R., 782, Llibre de notaments comuns, f. 3). En 1378 el sostre d'una torra menaçava enrunar-se (ACA, Reg. 1546, f. 61 v°).

[38] ACA, Reg. 933, f. 82.

En la concòrdia entre el rei i els consellers de Barcelona (9 juny 1378) per l'obra de la Drassana, es disposa que sigui coberta "Item com la dita Daraçana vostra, Senyor, no sia cuberta e per aço que les galees estiguen dins aquella a sol è a vent e a pluya, perque son dins breus temps consumades destroydes, e en temps de pluies ni si pusca obrar per obs que fos, e pus que sera murada valleiada e enfortida per la ciutat de part de fora e les fustes hi poran estar sens perill d'enemichs, sia fort necessaria e profitosa cosa a vos Senyor, e a tota la cosa publica de vostres Regnes e terres que la dita Daraçana se cobre e que'x pusquen estar a cubert e s'i puschen salvar e conservar les galees. E no solament, Senyor, la dita Daraçana haia mester que sia cuberta, ans encare hi haia ops butigues e casaments per tenir hi exarcies, e armes e altres coses necessaries a les galees, e lochs aptes en remolars e cuyrats e altres puxen lavorar. E encara apres la dita Daraçana, sia lo pati qui es entre la dita Daraçana e lo mur de la dita ciutat, del qual pati pot esser presa pertida e ajustada la dita Daraçana" ... "la qual cuberta de la dita Daraçana es ordonada per vos, Senyor, que sia feta ab pilars e archs de pedra e ab taulades, segons qui ja per lo Senyor rey besavi vostre fo començat ..." (ACA, Reg. 933, f. 82 v°)

a la proha de las galeas qui seran en l'andana subirana, haiam determenat e vullam que la dita plaça haia de lonch tot lo larch d'una galea e queucom mes, per tal que si alli volien fer fer galeas, que's pogues fer, e que se les volien mudar del cap de la plaça en l'altre tot lo travers ab arguens, que semblantment se puxe fer" (doc. núm. 12).

Recordació gloriosa de la seva intervenció, avui encara ens és vistent per a joia dels ulls i esplai de l'ànima l'escut seu en les pedres romanalles de la vella Drassana barcelonina.

El fustam sobrer d'aquesta i les desferres de les galeres allunyades ja de la mar per sempre, per ordinació reial vingueren a ésser aprofitadores, adjutori estimable en les obres del palau major que no fa gaire citàvem (doc. núms. 13 i 14).

Un manament de Bernat de Coll, del 1370, per a l'acabament de l'obra de la cambra del dit palau, palesa novament el seu gust artístic, detallant que voldria que fos decorada amb inscripcions, posant sobre el portal el "timbre" reial i una llegenda que perpetuï que la dita cambra fou obrada per ordre de Pere III. "E quant es de les letres qui s'an a fer en l'espay dels .xv. palms de la cambra on non ha, volem que sien aquestes: A SIGNIS CELI NE TIMUERITIS QUE TIMENT GENTES, QUIA EGO VOBISCUM DOMINICUS DEUS VESTER. E si de les letres del dit vers lo dit espay no's complira, faessets n'i fer e complir lo dit espay d'aquestes letres: ET VERBUM CARO FACTUM EST, e d'alli avant aytantes com ni cabessen tro l'espay hagues compliment. E de les letres qui's han a fer sobre'l portal damunt lo timbre, parrie'ns que deguessen esser aquestes: EN L'ANY DE LA NATIVITAT DE NOSTRE SENYOR MCCCLXX, LO MOLT ALT SENYOR EN PERE TERÇ, REY D'ARAGO FEU OBRAR AQUESTA CAMBRA. E si d'aquestes letres les dues listes no's complien, faessets hi tot lo nostre titol, ço es, de Mallorques, de Sardenya, e de Corcega e Comte de Barchelona, de Rossello e de Cerdanya [39].

A aquest palau l'any 1384 li eren destruïdes les conduccions que el proveïen de l'aigua provinent de la principal font de la Seu barcelonina, segons expressió del rei, el qual s'havia d'interessar per la reparació i de plànyer que això s'esdevingués "per l'escombrament inverçosament fet per multitud de gents

[39] CORDLEU, l. c., p. 24.

que desembergants la Seu gitaven e trahien d'aquella pedres carretals fort grans de la obra vella qui enderrocaven [40], les quals pedres carretals llançaven o jaquien anar a caure a tot lur pes en la carrera, e per conseguent es versemblant que los canons per los quals dita aiga decorre sien trencats" (doc. número 15).

La preocupació per les obres d'aquesta necessària reparació trivialment casolanes, arribaven fins al monarca allunyades de les de més importància; però, amador de l'ordre i del detall, no devien pas fer-li l'atenció negligidora; tampoc no li feia el verger del palau menor l'any 1368 quan acuradament atenia a la plantació d'arbres i de flors [41]. Per l'eixamplament del jardí reial, el 1383, el monarca havia d'indemnitzar per l'enderroc d'un alberg, davant del de Berenguer de Relat [42] i el de "Blasco Peres de Biesa" per ésser collindants a l'estada de la reina (doc. número 16) [43].

El mateix any, tal vegada amb destinació a ésser plantats en els llocs que els enrunats casals deixaven lliures, Pere III feia recordança dels flairosos llessamins valencians i, en lletra del 24 de febrer, escrivia al batlle general de la ciutat del Túria que li'n trametés d'aquells que tinguessin "la flor gran e ample" [44], mentre feia preparar l'emparrat amb fusta de velles embarcacions, igual a la que havia aprofitat de la Drassana en

[40] Els enderrocs parcials de la Seu vella, començaren l'any 1379 quan estigué llesta la cripta de Santa Eulàlia i acabada la volta major (*Bol. Acad. Buen. Letras, Barc.* 7(1913)136: *Les obres de la Catedral de Barcelona,* per F. Carreras Candi).

[41] En ARP, M. R., A. 539, f. 297 trobem anotades aquestes compres d'arbres i plantes: cinc llimoners a 6 sous barcelonins la peça; cinc poncems a 13 diners cada un; tres xiprers a 8 sous 3 diners la peça; una murtra a 4 sous i tretze tarongers a 5 sous la peça i a més 12 diners pel valor de set perxes de salze per al seu sosteniment; cinc plantes de murtra, 8 sous; un llorer, 6 sous inclosos 6 diners de ports; una sort de roses, 4 sous; cent cinquanta plantes de lliri, 5 sous; vuit parres de diverses espècies a 15 diners la peça; dues parres agrasseres, 4 sous i 2 diners; llessamins i roses blanques, 10 sous i 6 diners; dos presseguers, 2 sous, i finalment quatre tarongers, 30 sous de moneda barcelonina.

Pere III, el 1378, volent fer "plantar a empeutar albergens" en demana a Pere Carcasona, del lloc d'Almenar, per al seu verger de Barcelona (Coroleu, l. c. p. 42). El 1387 ordena fer plantacions al verger reial de València (ACA, Reg. 1274, f. 202).

[42] Coroleu, p. 41.

[43] Anteriorment (1367) per l'obra del dit verger foren enderrocats altres albergs, i les desferres foren aprofitades per a altres construccions del mateix palau (Coroleu, l. c., p. 21).

[44] Ibidem, p. 41.

el palau major (doc. núm. 17), per tal que els llessamins poguessin a pler enfilar-se, fer lluïdora la seva blancor i dur la recordança tothora de les terres que enllà de la Catalunya nostra havia conquerit l'alt rei en Jaume, com a joia novella aportada a la diadema comtal.

JOSEP M.ª MADURELL MARIMON

DOCUMENTS

1

Saragossa, 19 juny 1381.

Pere III mana a Jaume Landrich, obrer del palau menor de Barcelona, que faci pavimentar la cambra gran nova del dit palau. amb rajoles de València, dels colors que indica en un paper.

Lo Rey. Nos volem que la cambra gran nova del nostre palau menor de Barchinona sia enrejolada e peymentada en la forma e segons que us trametem ordenat en .j. paper dins la present interclus. Per que us manam que de continent façats la dita cambra enrejolar e peymentar en la forma dessus dita. E haiats de les rajoles de València d'aquelles colors e axi com veurets en lo dit paper, en manera que segons aquell se seguesca tota la obra. E fets que's faça endreçadament e be. Dada en Saragoça sots nostre segell secret a .xviiij. dies de juny del any .M.CCC.L.XXXI. Rex Petrus.

Fuit missa Jacobo Landrich, operario palacii minoris civitatis Barchinone.

Fuit missa signata.

ACA, Reg. 1272, f. 87.

2

Saragossa, 18 novembre 1381.

Manament del rei Pere a Jaume Landrich, per tal que faci fer la xemeneia de la sala major del palau de Barcelona, aprofitant l'ocasió de pavimentar-la.

Lo Rey. Nos havem acordat que, pus fets pahimentar la sala major del nostre palau menor de Barchinona, se faça aximateix la xamenea que si deu fer, car mils vendra que are's faça, que si

romania a fer per avant. Per que us manam que la façats fer acabadament e be, e que façats que sega e haia sustantiu en bons permodols o arquets de pedra, de guisa que sia be ferma, e que la llar sia aiximateix be empahimentat de pedra, per manera que'l foch que si fara no pogues donar dampnatge al sostre. E lo cano o fumeral pot esser del ample del cano de la xamenea de la Sala dels Cavalls. Empero aço e tota la dita xamenea, volem que's faça ab consell de'n Rocha, per ço car creem que'l hi dara profitos e bo. Dada en Saragoça sots nostre segell secret a .xviij. dies de noembre del any .M.CCC.L.XXXI. Rex Petrus.
Ffuit directa Jacobo Lendrich.

Dominus Rex mandavit michi
Bartholomeo Sirvent.

ACA, Reg. 1276, f. 90v.

3

Paga Mestre Aloi, pel transport d'unes imatges de pedra de Girona a Sant Feliu i d'allí a Barcelona.

Maestre Aloy imaginayre.

Item appar per lo dit compte en .lxxxvj. cartes. Que per lo dit Pere dez Vall, foren donats al dit Maestre Aloy, ab albara d'escriva de Racio, scrit en Barchelona a .v. d'agost del dit any, en accorriment de les messions que havia a fer, en fer venir algunes images de pera de la ciutat de Gerona al loc de Sent Ffeliu, e del loc de Sent Ffeliu a la ciutat de Barchelona, .xxx. florins dels quals deu retre rao a la cort. E axi a memoria, etc.

ARP, M.R. 785. Llibre de notaments comuns, any 1368, f. 292v.

4

Saragossa, 12 octubre 1381.

El rei Pere demana a Berenguer Marquès i a Llop de Sos les mides de les bigues de fusta necessàries per la construcció de la tribuna del castell reial de Lleida.

Lo Rey. Nos volem fer provisió de fusta en aquestas pertides, on de present n'avem avinentesa a ops de la tribuna, la qual axi com sabets havem acordada de fer en la nostra capella del castell de Leyda. E havem mester que sapiam la mesura de les bigues que y son necessaries. Per que us manam que ab maestres ensemps

prenats mesura ab .j. fil d'ampalomar encerat del tou de la dita capella, e d'aço que les dites bigues hauran a entrar en paret de cascuna part, e trametets nos la dita mesura per lo portador de la present. E fets nos saber quantes alnes a mesura de Leyda haura la dita mesura. E sapiats ab los maestres les dites bigues segons lo tret que hauran, quant deuen haver de taula e de gruix, e encara quantes n'i haura mester segons lurs vijares. E encara volem que'ns trametats mesura ab fil d'ampalomar encerat de la emplaria que haura la dita tribuna, per tal que en tot puxam mils provehir. Dada en Saragoça a .xij. dies de octubre del any de la Nativitat de nostre Senyor .M.CCC.L.XXXI., sots nostre segell secret.

Ffuit directa Berengario Marquesi et Luppo de Sos.

Et loco signi fuit ibi positum sigillum anuleum.

Dominus Rex mandavit michi
G.º Oliverii.

ACA, Reg. 1276, f. 69.

5

València, 22 maig 1382.

Manament del rei Pere a Joan de Samangos per tal que no retardi la tramesa de fusta per a la construcció de la tribuna de la capella reial del castell de Lleida.

Lo Rey. Per lo feel cambrer nostre en Berenguer Merques, havem sabut que encara no li havets tramesa la fusta que li daviets trametre a ops de la tribuna de la capella del nostre castell de Layida, e de la qual nos vos donam les mides enguany en Saragoça. Per que us manam expressament que la dita fusta, la qual sia de les dites mides, trametats encontinent al dit Berenguer, qui d'aquella deu fer fer la dita obra. E en aço dats diligencia de guisa que per colpa vostra la dita obra no's haia a reterdar. Dada en Valencia sots nostre segell secret. a .xxij. dies de maig del any .M.CCC.L.XXXII. Rex Petrus.

Dirigitur Johanni de Samangos, de Camera Domini Regi.

Dominus Rex mandavit michi
Bartholomeo Sirvent.

ACA, Reg. 1274, f. 64v.

6

Lleida, 16 gener 1375.

Orde de Pere III al capità Joan de Ulzinelles per tal que prossegueixi en la construcció dels murs i valls de Tarragona, menyspreant els que s'oposen a l'enderroc d'albergs.

Lo Rey. Capita. Entes havem que les obres dels murs e valls de Terragona, se triguen espeegar axi per frivoles oposicions de alguns havents alberchs o possessions contigues als dits murs, com en altre manera en tant que les dites obres no's continuen axi com deurien e es de necessitat, per que com per esquivar lo perill qui es en la triga de les dites obres, vullam que aquellas sien diligentment continuades. Manam vos fort expressament e de certa sciencia que continuament obrets e façats obrar e continuar les dites obres ab gran diligencia, menyspreades les oposicions dessus dites, tota exceptio e contradiccio remogudes. Volents que si per ventura procehien de nostre cort algunes letres o manaments en contrari, posat que per inadvertencia, o en altra manera fossen signades de nostra ma, aquelles no obeiscats, ans ab diligent cura façats les dites obres cuytar, en manera que sens tot embarch los dits murs se puxen per tot correr dins breu temps, segons que la necessitat de les dites obres requer. Dada en Leyda sots nostre segell secret. a .xvj. dies de janer, del any .M.CCC.L.XXV. Rex Petrus.

Fuit missa Johanni de Ulzinelles.

Matheus Vallfogoni mandato regio
facto per Guillemum d'Entença, militem,
cons. et protonot.

ACA, Reg. 1247, f. 51v.

7

Saragossa, 5 juliol 1381.

El rei Pere mana al pavorde de Tarragona que, d'acord amb els cònsols, faci reconstruir les privades de l'alberg de l'abadia de Poblet de la dita ciutat, que foren enderrocades amb motiu de les fortificacions fetes en ocasió de les guerres.

Lo Rey. Peborde. Fem vos saber que l'abat de Poblet ha .j. alberch en Terragona, segons que vos matex vos sabets. E per rao d'estes guerres que nos havem haudes, la ciutat de Terragona

s'és fortificada, axi com les altres ciutats e lochs de nostra Senyoria, per la qual cosa los consols de la dita ciutat, faeren enderrocar unas privades que eren en lo dit alberch que exien fora lo mur. E com los sindichs del dit abbat tots dies per defensio del monestir haien a esser en la dita ciutat, e sia de gran necessitat a ells, per tal com son religiosos, e bonament no poden anar defora axi com los seglars, lo dit abat haia supplicat a nos que les dites privades pogues fer tornar en lo dit alberch e per tal com lo dit alberch es fort petit, pregam vos afectuosament, per ço com reputam lo dit monestir esser casa nostra propia, que vos façats ab los dits consols, als quals d'aço aximatex escrivim que ab tot acabament les dites privades sien tornades al dit alberch. Dada en Saragoça sots nostre segell secret a .v. dies de juliol del any .M.CCC.L.XXXI. Rex Petrus.
Dirigitur Preposito Terracone.

Dominus Rex misit
eam signatam.

ACA, Reg. 1277, f. 14. Al f. 14 v.º, lletra sobre el mateix, als cònsols.

8

Saragossa, 18 juny 1381.

Lletra de creença del rei Pere a favor del seu conseller i uixer d'armes Guillem Pinyol, adreçada als prohoms de Tortosa, amb motiu de les obres dels murs i de la Drassana de la dita ciutat.

Lo Rey. Promens. Nos sobre la obra dels murs d'aquexa ciutat de Tortosa e de la Deraçana que volriem e havem fort a cor que fos feta aquí, havem comanades algunes peraules al amat conseller e uxer d'armes nostre mossen Guillem Pinyol, per ell a vosaltres de nostra part explicadores. Per que us pregam e manam, que creegats de tot ço que's en dira de nostra part. E allo complits per obra axi com si nos personalment vos ho dehiem. Dada en Saragoça sots nostre segell secret a .xviij. dies de juny del Any .M.CCC.L.XXXI. Rex Petrus.
Fuit missa procuratoribus et probis hominibus civitatis Dertuse.

Fuit missa
signata.

ACA, Reg. 1272, f. 84.

9

Barcelona, 13 octubre 1368.

El batlle general de Catalunya comunica al batlle de Tordera que deixi tallar pals de vern als mestres de tallar fusta tramesos pels consellers de Barcelona.

En Pere ça Costa, etc. Al amat lo batle de Tordera, o a son lochtinent. Salut e amor. Com los Consellers de Barchinona, de manament del Senyor rey, haien tremeses mestres de tallar fusta, en la Ribera de Tordera, per tallar pals de vern, a ops de algunes obres, qui's fan a salvament de la dita ciutat. E he entes per letra dels dits mestres que alcuns homens de vostra batlia contrasten de tallar los dits pals, per ço com ne demanen preu inmoderat, per ço de part del Senyor rey vos manam que als dits maestres lexets tallar en tots los lochs, que a ells sia pus covinent de tallar-ne, e'ls vullen taylar, pagant ells aquells de qui la dita fusta sera, a conexença nostra e del mestra maior, qui aqui es, aplicanthi si us volets un prohom de la dita parroquia qui ab sagrament los estim ab vosaltres ensemps. E encara los hajats de la dita parroquia totes bisties que haien mester, per portar los dits pals a la mar, tots affers relexats, pagant ells les dites bisties, a conexença de vosaltres damunt dits. E en aço per res alro no mudets. Datum en Barchinona, a .xiij. dies de octubre del any de Nostre Senyor .M.CCC.L.XVIII.

ARP, Classe 1.ª, D. 5. f. 29.

10

Barcelona, 14 octubre 1368.

Ordre als oficials reials, donada pel batlle general de Catalunya, per tal que sempre que siguin requerits pels mestres de tallar fusta proporcionin les bèsties necessàries per a transportar pals fins a la mar.

En Pere ça Costa, etc. Als honrats tots e sengles officials del Senyor rey, o a lochtinents d'aquells. Salut e honor. Con los consellers de Barchinona, de manament del Senyor rey, haien tremeses mestres per diverses lochs de la Ribera, specialment en la Ribera de Tordera, per tallar alguns pals de vern, dels quals se ha

a fer alcuna obra necessaria per salvament de la ciutat, e los dits maestres haien mester algunes bisties per tirar los dits pals a la mar. Per ço de part del Senyor rey, vos manam que, tota vegada que per un dels dits mestres siats requests de haver besties de nostra jurisdiccio per portar los dits pals a la mar, los ne hajats totas aquelles que ells ne haien mester, qui pero sien acustumades de logar se, pagant aquells a conexença nostra e del mestre, a preu sufficient. E aço no mudets per res en neguna manera, tota triga post posada. Datum en Barchinona, a .xiiij. de octubre del any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.L.XVIII.

ARP, Classe 1.ª, D. 5, f. 29v.

11

Saragossa, 6 maig 1381.

Lletra del rei a Pere Terré, alegrant-se del proper acabament de l'obra de la Drassana barcelonina, en la qual dóna instruccions per a la continuació de la mateixa obra.

Lo Rey. Micer Pere. Entes havem per lo feel scriva de racio de casa nostra, en Bernat Buçot, que la obra de la darassana es tan avençada que d'açi per tot lo mes d'agost primer vinent tot lo pus luny, la meytat de la dita Derassana sia cuberta, e que si poran salvar .viij. galeas, de que havem haut gran plaer, e entenem e sabem be que aço ha fet la vostra bona cura e diligencia, e siats cert que us tenim d'aquest servey per obligat a vos. Pregant vos que, axi com havets be començat, vullats fer e continuar la dita obra, per ço que aquella al pus prestament que fer se puxa, haia bon acabament, com sia cosa qui a nos torn a gran plaer e be que es de la cosa publica; e plau nos e volem que per ço que la obra sie pus aptament feta e que en lo pati cel qui sera en mig de la dita Daraçana, no haia los reaspatles qui ja son fets als archs qui afronten vers lo cel, ne encare alguns archs qui eren dictats segons la obra començada, los quals per levar los dits reaspatles se devien fer mig lo cel per ligar la dita obra de la una pertida de la cuberta de la dita Daraçana tro en l'altre pertida, que la obra que havets pensada aqui de fer e de enfortir los archs primers qui afronten vers los dit cel sia feta e seguida axi com es acordat ab los mestres qui sobre la dita obra han consellat. E no resmenys, plau a nos que sia legut a vos e an Bertran Sala, daraçaner nostre, qui es administrador de la dita obra per vos, que la dita moneda que ha o haura per despendre en la dita obra,

li sia legut adobar e reparar les torres e les clusures de la dita Deraçana, segons que a vos e al dit Bertran sia ben vist faedor. E volem que sapiats, que havem gran plaer com havem sabut per lo dit nostre escriva de racio, com en la dita obra se pot despendre totes setmanes tro a la fi del mes de noembre primer esdevenidor, entre la ciutat de Barchinona e la obra de la lotga .xxx. lliures, .x. sous, pero per ço que pus inverçosament la dita obra sia acabada, hauriem per agradable que dels .x^{m}. sous que la dita ciutat ha promeses are derrerament, en la dita obra hi fossin enadides .x. lliures en cascuna setmana, per ço que la dita obra hagues totes les setmanes en los dissaptes .xxxv. lliures, .x. solidos. E axi tenits ab los consellers de la dita ciutat totes aquelles bones maneres que puxats per que nostre voler se seguesca com cosa sera de que nos traurem plaer, e la cosa publica de la dita ciutat ne haura profit. Dada en Saragoça sots nostre segell secret. a .vj. dies de maig del any .M.CCC.L.XXXI.
Fuit missa Petro Terreni, legum doctori.

Dominus rex mandavit michi
Berengario Vallossera.

ACA, Reg. 1272, f. 31.

12

València, 1 mars 1382.

Manament del rei, a Pere Terré, per tal que es faci una plaça al mig de la Drassana de Barcelona, on puguin obrar-se les galeres.

Lo Rey. Micer Pere. Per relacio den Berenguer Simon, havem sabut que la andana de les .viij. voltes posades en la nostra Daraçana de Barchinona, ço es en la partida vers la Mar, son cubertes e acabades complidament. E ja en cascuna de les dites voltes ha una galea a cubert, de que havem gran plaer, e'n loam vostra bona diligencia, sabents la bona obra que vos hi fets e la bona cura que y dats. Mes havem entes, que volets començar l'altra endana posadora en la partida demunt de la dita Daraçana, en la qual partida ha haver altres .viij. voltes, segons que per nos fou ordonat ans que pertissem d'aqui. On com despuys pensants en la plaça que deu romanir en lo mig de la Daraçana, es assaber de la longuesa de la popa de les galeas qui son tirades en l'andana jusana fins a la proha de las galeas qui seran tirades en l'andana subirana, haiam determenat e vullam que la dita plaça haia de

lonch tot lo larch d'una galea e queucom mes, per tal que si alli voliem fer fer galeas que's pogues fer, e que si les volien mudar del un cap de la plaça en l'altre tot lo travers ab arguens, que semblantment se puxe fer. E les raons que a aço nos mouen son aquestes: Primerament que les voltes cubertes, axi les davall com les demunt, seran per lo dit espay molt pus clares. Item que qualsevol de les galeas se pora tirar e haver primera de la endana demunt e aquella varar. Item que los maestres d'axa, serradors e altres molt acostumats de lavorar en temps de grans afers, que bonament no poden lavorar ni serrar dins les voltes, a cubert poran lavorar e serrar e fer lurs afers dins la dita plaça, e encara en aquella posar totes les fustes necessaries a fer les dites galeas, les quals bonament no's porien posar en cubert per la estratura de les dites voltes. Per ço us dehim e manam que façats que la dita plaça romanga e sia segons la forma dessus dita. E aço no mudets per neguna rao. Com nos per les dites raons haiam deliberat e vullam que axi's faça. Dada en Valencia, sots nostre segell secret, lo primer dia de març del any .M.CCC.L.XXXII. Rex Petrus.

Dominus rex mandavit michi
Bartholomeo Sirvent.

Dirigitur Petro Terreni, legum doctori civitatis Barchinone.

Similis litera de verbo ad verbum et sub eisdem data et signo fuit directa Bertrando Sala, daraçaneiro dicte Daraçane que incipit: Lo Rey. Per relacio de'n Berenguer Simon havem sabut, etc.

Idem.

ACA, Reg. 1276, f. 171.

13

Barcelona, 24 setembre 1359.

Manament de Pere III, a Bonanat des Coll, conservador de les Drassanes, per tal que lliuri antenes, rems, ternals, etc., per a l'obra del palau reial de Barcelona.

En Pere, per la gracia de Deu, rey d'Arago, etc. Al feel de consell nostre en Bonanat des Coll, conservador de les nostres deraçanas. Salut e gracia. Com nos haiam ordonat que en lo palau nostre de Barchinone, sia feyta alcuna obra e adob, e a aquella obra sien necessaries, entenes, rems e altres fusts e arneses. Em per amor da ço, dehim vos e us manam que al feel nostre en Guillem Carbonell, lo qual havem diputat en maestre de la dita

obra o a qui ell volra en son loch, liurets o fassats liurar .xvj. entenes de galeas e aytantes mes anant com vos dira que'n haia mester per la dita obra. Item tots rems trencats dels nostres, que vos haiats e tingats no abtes a nevegar. Item ternals e postam, aytant con lo dit mestre haia mester per la obra demunt dita. E de les coses que liurerets al dit maestre, las quals convertira e haura necessaries en la dita obra, cobrets apocha ensemps ab la present. Dada en Barchinona .xxiiij. dies de setembre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.L. nou. P. cancellarius.

Ffranciscus Castilionis mandato regis
facto per Franciscum de Perilionibus, militem,
cons. et camarl.

ACA, Reg. 1546, f. 4.

14

Barcelona, 26 setembre 1368.

Pere III ordena a Pere ça Costa, batlle general de Catalunya i conservador de les Drassanes de Barcelona, que faci desfer una galera vella, per a aplicar la fusta a obres del palau de la reina.

En Pere, etc. Al feel conseller nostre en Pere ça Costa, batle general de Cathalunya e conservador de les nostres dereçanes. Salut e gracia. Com nos haiam provehit e ordonat que, axi per algunes obres que s'an a fer en les estables del palau de nostra cara companyona la reyna, com en la dereçana e altres lochs, vos desfaçats, e desfer façats una d'aquelles galees de la dita dereçana, ço es aquella de que menys se pogues hom servir. Per ço us dehim e manam espressament que la dita galea desfaçats e desfer façats, e la fusta d'aquella matats o metre façats en les dites obres. Dada en Barchinona, a .xxvj. dies de setembre en l'any de la nativitat de Nostre Senyor .M.CCC.L.XVIII. Visa registrata.

Dominus rex mandavit michi
Bernardo Michaeli.

ACA, Reg. 1546, f. 44v.

15

Vilafranca, 9 setembre 1384.

Manament del rei Pere al batlle general de Catalunya, per tal que faci informació pel trencament de l'aigua de la font del palau reial de Barcelona, produït per l'enderroc de la Seu vella.

Lo Rey. Batle general. Per letra de'n Bernat Rocha, maestre de cases, e per relacio de Ramon de Tarrega, porter nostre, e guardia del nostre palau maior de Barchinona, havem entes novellament que algun temps ha passat, l'ayga qui venia de la principal font de la Seu de Barchinona en la font del dit palau nostre es axi cascada, e trencada, que ha cessat e cessa de venir en la dita font, e que aço s'es esdevengut per l'escombrament inverçosament fet per multitud de gents, qui desembergants la Seu, gitaven e trahien d'aquella, pedres carretals e fort grans de la obra vella que enderrocaven, les quals pedres carretals lançaven o jaquien anar o caure a tot lur pes en la carrera, e per conseguent es versemblant, que los canons per los quals la dita ayga decorre sien trencats, de que nos desplau, con, segons sabets, la dita ayga sia al dit palau cosa fort avinent, profitosa e delitabla, e ... a nos assats plasent. E meravellam nos com vos per qui abans que per altre ho degrem haver sabut, no'ns en havets escrit, ne hi havets feta alguna provisio, segons que degrets, com per rao de vostre offici dejats veer e entendre en les dites coses e altres semblants, e aquelles quan mester es fer reparar e tenir en condret, e escriure-u a nos tota vegada que mester sia, e en altra manera dar hi aquell bon recapte que's pertany. Mas per be que no y havets donada, ne donats la cura e diligencia que deuriets. Per que, reprenents vos en, volem e us manam espresament que appellats a aço lo dit Bernat Rocha e altres maestres en semblants coses esperts, e altres qualsevol persones que appellar hi facen, reebats de les dites coses diligent informacio, e aquelles façats veure e regonexer a huyl, e que d'aço que'n trobarets ab veritat nos certifiquets clarament per tal que hi puscam provehir, segons que deurem. E siats hi diligent, esmenant ço que y havets fallit tro aci. Dada en Vilafrancha de Penedes, sots nostre segell secret a .viiij. dies de setembre del any .M.CCC.L.XXXIIII. Rex Petrus.

Dominus rex mandavit michi
Bartholomeo Sirvent.

ACA, Reg. 1289, f. 9.

16

Saragossa, 16 juny 1381.

Pere III ordena a Berenguer de Relat que l'informi si per a l'obra del palau menor fou enderrocat l'alberg de Blasco Pérez de Biesa i en aquest cas que se l'indemnitzi.

Lo Rey. En Berenguer de Relat. Segons que per vostra letra que d'aquests dies nos trameses, e en altra manera som informats que per la obra del nostre palau menor de Barchinona, es estat derrocat .i. alberch que Blasco Pereç de Biesa, veguer de la nostra audiencia ha contiguu al dit palau, per que havem axi acordat, e us dehim e manam que, si vos entenets que'l dit alberch sia neccesari al dit nostre palau per ort o per altra cosa, paguets al dit Blasco, o a qui volra encontinent la quantitat a que es estat estimat, e, si no'l havem obs, fets lo li tornar en l'estament que ere, e qualsevol d'aquestes coses pagats de ço que'ns havets a tornar de la jurisdiccio que d'aquests dies vos venem per preu de mil florins, jatsia haguessem ordenat que allo s'hagues a metre en les obres del dit palau, car a nos plau que us sia pres en compte. E aytant com lo dit Blasco no's es pogut servir del dit alberch seu, no volem ne esta en raho que sia forçat de pagar ne çens. Dada en Saragoça sots nostre segell secret a .xvj. dies de juny del any .M.CCC.L.XXXI. Rex Petrus.

ACA, Reg. 1272, f. 87.

17

Tortosa, 24 febrer 1383.

El rei Pere mana a Jaume Landrich, mestre racional, que faci emparrar els llessamins del verger del seu palau de Barcelona amb fusta d'una galera reial vella de la Drassana de dita ciutat.

Lo Rey. Manam vos que façats emparrar los gessimins del nostre verger, e a ops del dit emparrament e dels sostres a aquell necessaris, prets(?)na una de les nostres galees que aqui son la qual empero no sia apte a navagar. E ço qui d'aquella sobrara fets los dits emparraments e sostres, fets posar en loch covinent on profitosament sa puixe conservar. E ab la present manam al draçaner de la nostra daraçana de Barchinona que la dita galea vos liure

encontinent, tota contradiccio a excepcio remoguda. Dada en Tortosa, sots nostre segell secret a .xxiiij. dies de ffebrer del any ,M.CCC.L.XXXIII. Rex Petrus.
Fuit directa Jacobo Landric, de officio
rationalis magistri.

Dominus rex mandavit michi
Bartholomeo Sirvent.

ACA, Reg. 1276, f. 177.